

ΜΙΧΑΗΛ ΜΠΑΚΟΥΝΙΝ*

1814-1876

[Περί Κράτους και Πατρίδας]

Η ευημερία του Κράτους είναι η αθλιότητα του πραγματικού Έθνους, του λαού. Το μεγαλείο και η ισχύς του Κράτους είναι η σκλαβιά του Λαού. Ο Λαός είναι ο φυσικός και νόμιμος εχθρός του Κράτους. Ακόμα και αν ο Λαός υποκύπτει – πολύ συχνά αλίμονο – στις αρχές, κάθε αρχή του είναι μισητή. Το Κράτος δεν είναι η Πατρίδα. Είναι η αφαίρεση, ο μεταφυσικός, μυστικιστικός, πολιτικός, νομικός μύθος της πατρίδας. Οι λαϊκές μάζες όλων των χωρών αγαπούν βαθιά την Πατρίδα τους. Αλλά αυτό είναι μια φυσική, πραγματική αγάπη. Ο πατριωτισμός του λαού δεν είναι ιδέα αλλά γεγονός, και ο πολιτικός πατριωτισμός, η αγάπη του Κράτους δεν είναι η ακριβής έκφραση αυτού του γεγονότος αλλά μια εκφυλισμένη έκφραση μέσω μιας απατηλής αφαίρεσης, και πάντα προς όφελος μιας εκμεταλλεύτριας μειοψηφίας. Η Πατρίδα, η εθνικότητα όπως και η ατομικότητα, είναι ταυτόχρονα ένα γεγονός φυσικό και κοινωνικό, ψυχολογικό και ιστορικό. Δεν είναι μία θεωρητική αρχή. Μπορούμε να ονομάσουμε ανθρώπινη αρχή μόνο ό,τι είναι καθολικό, κοινό σε όλους τους ανθρώπους. Η εθνικότητα τους χωρίζει. Δεν είναι λοιπόν αρχή. Αλλά αυτό που είναι αρχή, είναι ο σεβασμός που ο καθένας πρέπει να έχει για τα φυσικά, πραγματικά ή κοινωνικά γεγονότα. Η εθνικότητα, όπως και η ατομικότητα, είναι ένα από τα γεγονότα αυτά. Οφείλουμε λοιπόν να τη σεβόμαστε. Η καταπίεσή της είναι έγκλημα, και για να μιλήσουμε με τη γλώσσα του Μαντσίνι, αυτή γίνεται ιερή αρχή κάθε φορά που απειλείται ή καταπιέζεται. Γι' αυτό, λοιπόν, συναισθάνομαι ειλικρινά και πάντα τον πατριώτη κάθε καταπιεσμένης πατρίδας. Η Πατρίδα αντιπροσωπεύει το ιερό και αδιαφιλονίκητο δικαίωμα κάθε ανθρώπου, κάθε ομάδας ανθρώπων, ενώσεων, κοινοτήτων, περιοχών, εθνών να αισθάνονται, να σκέπτονται, να θέλουν και να δρουν με τον δικό τους τρόπο, και ο τρόπος αυτός είναι πάντα το αναμφισβήτητο αποτέλεσμα μιας μακροχρόνιας ιστορικής εξέλιξης.

Υποκλινόμαστε, λοιπόν, στην παράδοση, στην ιστορία. Ή, καλύτερα, τις αναγνωρίζουμε όχι γιατί μας παρουσιάζονται σαν αφηρημένα εμπόδια που σχη-

* Για περ. βλ. Μιχαήλ Μπακούνιν, [Επιλογή Κειμένων], επ. Henri Arvon, μτφ. Πολυτίμη Γκέκα, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα 1984.

ματίστηκαν μεταφυσικά, νομικά και πολιτικά από τους σοφούς δασκάλους και ερμηνευτές του παρελθόντος, αλλά μόνο γιατί έχουν περάσει πραγματικά στο αίμα και στη σάρκα, στις αληθινές σκέψεις και τη θέληση των σημερινών λαών.

[Περί των ορίων της αυθεντίας]

Συνεπάγεται ότι απορρίπτω κάθε αυθεντία; Δεν είναι καθόλου αυτή η σκέψη μου. Όταν πρόκειται για παπούτσια θα απευθυνθώ στην αυθεντία του παπουτσή. Αν πρόκειται για σπίτι, διώρυγα ή σιδηρόδρομο συμβουλευόμαι τον αρχιτέκτονα ή τον μηχανικό. Για κάθε ειδική επιστήμη απευθύνομαι στον ανάλογο σοφό. Αλλά δεν επιτρέπω να μου επιβληθεί ούτε ο παπουτσής ούτε ο αρχιτέκτονας ούτε ο σοφός. Τους ακούω ελεύθερα και με όλον τον σεβασμό που αξίζει η ευφυΐα τους, ο χαρακτήρας τους, οι γνώσεις τους, αλλά διατηρώ πάντοτε το σταθερό δικαίωμα να ασκώ κριτική και να ελέγχω. Δεν αρκούμε να συμβουλευτώ μία μόνο αυθεντία, συμβουλευόμαι περισσότερες. Συγκρίνω τις γνώμες τους και διαλέγω εκείνη που μου φαίνεται πιο σωστή. Αλλά δεν αναγνωρίζω καμία αλάθητη αυθεντία, ακόμα και στα πιο ειδικά ζητήματα. Γι' αυτό, όσο σεβασμό κι αν έχω για τον χαρακτήρα και την ειλικρίνεια αυτού ή εκείνου του ατόμου, απόλυτη εμπιστοσύνη δεν έχω σε κανέναν. Μια τέτοια εμπιστοσύνη θα ήταν μοιραία για τη λογική μου, την ελευθερία μου, ακόμα και για την επιτυχία των βλέψεών μου. Θα με μετέτρεπε αμέσως σε έναν ηλίθιο σκλάβο, σε ένα όργανο της θέλησης και των συμφερόντων του άλλου.

Αν υποκλίνομαι μπροστά στην αυθεντία των ειδικών και αν δηλώνω έτοιμος να ακολουθήσω με κάποιο μέτρο και για όσο μου φαίνεται αναγκαίο τις οδηγίες, ακόμα και να με καθοδηγήσουν, είναι γιατί δεν μου επιβλήθηκαν από κανέναν, ούτε από Θεό, ούτε από άνθρωπο. Διαφορετικά, θα τους απωθούσα με απέχθεια και θα έστελνα στο διάβολο τις συμβουλές τους, την καθοδήγησή τους και την επιστήμη τους, βέβαιος ότι θα πλήρωνα με την απώλεια της ελευθερίας μου και της αξιοπρέπειάς μου τα βουτηγμένα στις απάτες ψυχία της ανθρώπινης αλήθειας που θα μπορούσαν να μου προσφέρουν.

Υποκλίνομαι στην αυθεντία των ειδικών, γιατί μου επιβάλλεται από την ίδια μου τη λογική. Έχω συνείδηση ότι μπορώ να κατανοήσω με όλες τις λεπτομέρειες και τις θετικές προεκτάσεις μόνο ένα ελάχιστο μέρος της ανθρώπινης επιστήμης. Η πιο μεγάλη διάνοια δεν θα ήταν αρκετή για να κατανοήσει το σύνολό της. Έτσι προκύπτει, τόσο για την επιστήμη όσο και για τη βιομηχανία, η ανάγκη του καταμερισμού και του συνδυασμού της εργασίας. Προσφέρω και παίρνω, αυτή είναι η ανθρώπινη ζωή. Καθένας με τη σειρά του είναι καθοδη-

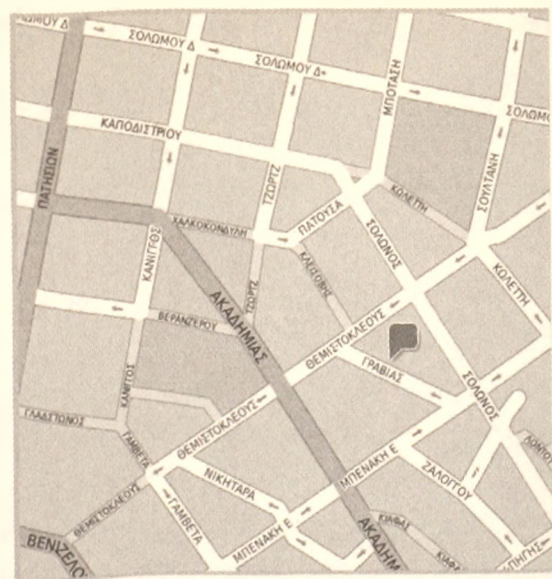
γητής ή καθοδηγούμενος. Έτσι δεν υπάρχει καθόλου καθορισμένη και σταθερή εξουσία, αλλά μια ατέρμονη εναλλαγή εξουσίας και υποταγής, που είναι αμοιβαίες, περαστικές, και ιδίως εκούσιες.

Η ίδια η λογική μου απαγορεύει, λοιπόν, να αναγνωρίσω μια ορισμένη σταθερή και καθολική αυθεντία, γιατί κανείς άνθρωπος δεν είναι ικανός να κατανόησει, με όλον τον πλούτο των λεπτομερειών, χωρίς τον οποίο η εφαρμογή της επιστήμης στη ζωή είναι τελείως αδύνατη, όλες τις επιστήμες, όλους τους κλάδους της κοινωνικής ζωής. Κι αν μία τέτοια καθολικότητα μπορούσε ποτέ να πραγματοποιηθεί σε έναν άνθρωπο, ο οποίος ήθελε να επωφεληθεί για να μας επιβάλει την εξουσία του, θα έπρεπε να τον αποβάλουμε από την κοινωνία, γιατί η εξουσία του θα οδηγούσε αναπόφευκτα όλους τους άλλους στη σκλαβιά και στην ηλιθιότητα. Δεν πιστεύω ότι η κοινωνία πρέπει να κακομεταχειρίζεται τους σοφούς, όπως έκανε μέχρι σήμερα. Αλλά δεν νομίζω επίσης ότι πρέπει να τους δυναμώνει ή, κυρίως, να τους παραχωρεί προνόμια ή οποιαδήποτε αποκλειστικά δικαιώματα.

ΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ
 -ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ-
 -ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ-
 ΛΗΧΙΖΙ ΛΗΙ ΣΟΤΙΞ

για βιβλία καφέ μουσική εφημερίδες περιοδικά προβολές εκδηλώσεις

Το πολιτικό βιβλίο
 βρίσκεται το χώρο του,
 να αναζητηθεί,
 να διαβαστεί,
 να συζητηθεί

Γραβιάς 10-12, 10678 Αθήνα - 210 3303348 - books@ektostonteixon.org

www.ektostonteixon.org

ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΘΕΩΡΙΑΣ & ΚΡΙΤΙΚΗΣ-ΑΝΟΙΞΗ 2011

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΡΑΤΗΛΑΤΗΣ:
Λαϊκή κυριαρχία και
συντακτική εξουσία

ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΟΥΡΤΟΥΝΗΣ:
Φουκώ και Καντ. Τι είναι
διαφωτισμός;

MICHAEL STÄDTLER:
Θρησκεία, πολιτική,
κοινωνία στον Καντ και
τον Χέγκελ

ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ:
Ο Λεβιάθαν του Χομπς
ή του Σμιτ;

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ ΤΣΑΚΑΛΩΤΟΣ:
Συντεχνιακή δράση

25

νήσος

Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα